

måtte være til stede ved åpningen av hver enkelt grav. På hvert sted måtte vi sende skriftlig søknad til den lokale burgomaster eller prefect. En særlig vanskelighet var det hvor flere (f. eks. en flybesetning) var så sammenfiltret, at de var begravet i fellesgrav, kanskje norske og allierte sammen. Her måtte graven ligge uten at vi kunde gjøre noe.

Selve oppgravningen, transport til krematorium og kremasjon blev overdratt til et begravningsbyrå i Rotterdam for Hollands og Belgias vedkommende, og et i Rouen for Frankrike og Luxembourg. Urnene blev så ført til våre sjömannskirker i disse byer, og efter en höitidelighet der, ført med et av våre skibe hjem.

På lignende vis blev der ordnet med de ca. 50 gjenværende graver i England. For Tysklands vedkommende har vi måttet vente med hjemføring til situasjonen

der er lettere. Rundt om i de forskjellige land ordnes hjemføringen gjennom våre konsulære og diplomatiske representanter.

Norge har ingen ukjent soldat i egentlig forstand. Vi har graver som ikke kan identifiseres, men da vet vi, at han er en av en bestemt skipsbesetning eller flybesetning.

Når urnene er kommet hjem, blir de gravsatt på hjemstedets kirkegård og ikke på noen felles krigskirkegård. De forskjellige bygder og byer er i ferd med å reise minnesmerket over sine falne. Der er ennå ikke fattet beslutning om noe felles minnesmerke over våre falne under krigen. Men det kommer nok.

Mange graver er ikke funnet og vil nok ikke bli funnet. Vi vil så gjerne vise også dem og deres pårørende vår dype respekt, og fortsette arbeidet for den fred og frihet, som de gav livet for.

Fig. 291.
Dagspresse-Overskrift
November 1946.

Grelle Eksempler paa svigtende Grav-Pietet
Amalie Skrams Urne paa Bispebjerg tilintetgjort og den islandske Digter Jonas Gudlaugssons Grav paa Skagen sløffet
Den islandske Digter Gudlaugssons Grav solgt medens Mindestenen endnu stod paa Graven

Officielt
Nedlægning af Aarhus Søndre Kirkegaard.
Aarhus Søndre Kirkegaard, der er beliggende v. Frederiks Allé, vil fra **1. Januar 1947** blive fritaget for Kirkegaardsforpligtelse og overgaar til Kommunen som alm. Ejendom. Kirkegaarden vil saaledes efter 1. Januar 1947 blive nedlagt som Kirkegaard. Saafremt Ejere af de i Hævd værende Gravsteder ønsker foretaget Flytning af evt. Kister til en anden Kirkegaard, bedes Henvendelse herom rettet til **Aarhus Begravningsvæsen, Raadhuset, Kirkegaardsbestyrelsen i Aarhus, d. 16. Oktober 1946.**
Koner ant. til Reng.

Fig. 292.
Dagspresse-Annonce
Oktober 1946.

Hvor længe er der Gravfred?

I *Gershwin's* religiøse og henrivende Negeropera »Porgy og Bes« forekommer der en rørende Scene, hvor en Negerkoloni er forsamlet omkring Liget af en af deres Egne, og hvor Enken tager imod Bidrag til hans Begravelse. Mens Negrene beder og synger, kommer Bedemanden ind, og da han hører, at der ikke er indsamlet mere end 15 Dollars, siger han, det kan han ikke begrave den Døde for. Ude af sig selv anraaber Neger-skaren ham dog om at have Barmhjerlighed; thi hvis Liget ikke er begravet inden et vist Klokkeslet, vil det »blive udleveret til de hvide Studenter«, — og denne Trusel kan end ikke en Neger-Bedemand (der ellers maa se paa sin Forretning) staa for. Og han skaffer den Døde et Fredens Hvilested paa Negrenes Kirkegaard. —

Dette at sikre sig et varigt Hvilested og en »sømmelig Begravelse« ligger som

noget meget vigtigt i Sindet saavel hos primitive Mennesker som hos højt kultiverede. At være i Begravelseskasse eller Ligbrændingsforening kan være nogle af de Udslag denne Tanke kan give, men der er mange andre, ligefra dette at man ogsaa erhverver sig et Gravsted i levende Live (eller at dette af Myndighederne allerede er udlagt, »Gaardgravstederne«) til dette at man har sin Ligkiste staaende parat. Man er maaske ikke fuldt og fast overbevist om, at den sømmelige Begravelse uden dette er sikret, og man forankrer desuden ofte Kirkens Velsignelse ved Graven i Erhvervelse af Retten til at beholde Gravstedet for flere Fredningsperioder, — eller »saalænge Kirkegaarden bestaar«.

Saalænge Kirkegaarden bestaar? Ja, — ogsaa dette er desværre eet af de usikre Forhold i Tilværelsen, skønt man umiddelbart skulde synes, at netop Kirkegaarden (eller i hvert Fald Kirken) var det mest holdbare, mest bestandige i et Samfund. Det er blevet aktuelt i en af vore store Byer (se Annoncen Fig. 292), og det har været det mange andre Steder, hvilket er let at finde ud af, blot man ser, hvad der nu omgiver vore gamle Kirker

i Byerne og husker, at disse som alle andre Kirker i sin Tid var omgivet af Kirkegaarde. Det er ikke blot Truslen om, at »saalænge Kirkegaarden bestaar« har sin relativ snævre Begrænsning, men i nøje Forbindelse dermed staar i Virkeligheden ogsaa den Trusel, som laa over Negrerne: De hvide Studenter. De kommer ikke som i Negeroperaen og tager Liget, men naar den gamle Kirkegaard skal tages i ny Brug, følger de i Gravkøernes Fodspor og henter sig Kranier m. m. m., — sammen med alle de Mennesker, der ikke er Studenter, og som ikke har Studenternes naturlige Studie-Undskyldning for at være at finde ved Gravkøernes Knokkelbunker.

Jo, — Kirkegaardsfreden er begrænset, — og med den ogsaa Gravfreden. Vi skal ikke her finde paa at hævde, at ingen Kirkegaarde burde have været nedlagt, og at ingen i Fremtiden bør kunne nedlægges; dette vilde utvivlsomt ikke blot være en Urimelighed, men en Absurditet, selvom iøvrigt baade Jøderne og Tyrkerne kan praktisere dette. Men vi vil hævde, at der tidligere oftest er disponeret baade etisk, æstetisk og økono-

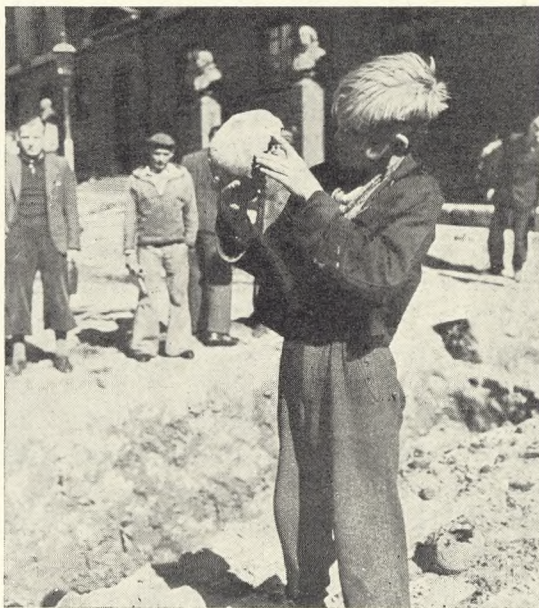
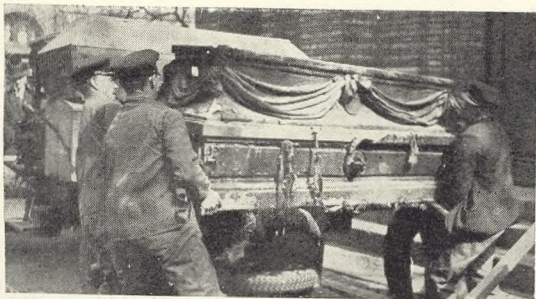

Fig. 293 ø. tv.
Ligene føres fra gl.
Gravkapeller til
Kirkegaard.

Fig. 294 n. tv.
Opgravning af gl.
Kister for Bunkers.

Fig. 295.
Kranierne ligger frit
fremme.

misk uhyre kortsynet, naar man har givet Bykirkegaardene fri til Bebyggelse, — hvilket bl. a. har vist sig, da man i indværende Aarhundrede atter har maattet fritlægge Pladserne omkring Kirkerne, — det være sig til Rutebiler, Torve eller Samlingspladser. Som det kan have haft sin Rimelighed, at visse Kirker har maattet forsvinde (Roskilde har til Eksempel haft ikke mindre end 27 af dem til en langt mindre omfattende Befolkning end nu), har formentlig ogsaa tvingende Samfundskrav kunnet motivere Nedlæggelse af Kirkegaarde. Og vor Lovgivning har jo ogsaa en Bestemmelse om, at saadan noget kan ske (Kgl. Anordning af 1927 § 24); men dette bør ikke sige det samme som, at ogsaa Gravfreden dermed ophæves, eller at Gravfreden kunstigt kan ophæves derved, at man flytter de Kister, der maatte være beskyttet af den almindelige Fredningsperiode, saadan som det ogsaa er sket. — Selvom det kan tænkes, at et Kirkegaardsareal af tvingende Omstændigheder maa tages i andet Brug, maa det kræves, at det, som hviler under Mulde, maa forblive dernede. Og naar det for en stor kommunal Kirkegaard i Hovedstaden er planlagt, at denne om nogle Aar, naar den »ikke mere bestaar«, bl. a. skal rumme et Svømmebad, saa kan man maaske nok medgive Myndighederne, at det paagældende Befolkningsomraade kan trænge til rekreative Omraader, som man derfor bør frigive dem, og dertil kan det maaske være rimeligt at stille en Del af en Kirkegaard til Raadighed; men det maa i saa Fald kræves, at hvad der etableres til de Levendes Bedste ikke i unødigt Grad maa krænke de Dødes Ret til at hvile i Jordens Skød. — Et Svømmebad kan jo ikke ligefrem svæve over Jorden, heller ikke over en tidligere Kirkegaard, men maa logisk set ned i Jorden, hvorfor det her skal antydes baade,

at der nok maatte kunne findes *mindre udfordrende* Foranstaltninger til Brug for den paagældende Kirkegaard, — eller der maatte kunne findes et mindre ømtaaleligt Sted at udgrave for et Svømmebassin, end netop i de Dødes Jord.

Egentlig havde man troet, at det var gaaet saadan ind i moderne tænkende Menneskers Bevidsthed, at Kirkegaardene var *ukrænkelige*. Naar vi havde læst eller erfaret om, hvordan man tidligere, f. Eks. i Middelalderen, krænkede dem ved at afholde Brandøvelser paa dem, eller ved at drive Kvæget derind om Aftenen eller ved at opslaa Boder derpaa ved Markedstide eller gav sig til at bygge paa dem, — ja, saa følte vi, at dette kunde dog ikke ske mere, og saadan kunde man ikke gøre i vor Tid. Sandheden er imidlertid, at vor Tid ikke blot gentager Grund- og Vej-Udgravningerne i selve Kirkegaardens Jord (jævnfør »V. K.«, XIV, S. 30 ff) men ganske ugenert viderefører dem, — ja, man planlægger endog helt ublufærdigt at fortsætte dermed i den næste Generation, — idet man aabenbart gaar ud fra, at heller ikke hos den vil Modstanden imod Krænkelse af Kirkegaardsfreden være levende nok til at forhindre dette.

For at kunne forhindre slige Forteelser, der tjener til liden Ære for vor Kultur, maa vi imidlertid hver for sig arbejde med dette for Øje, at naar der lyses et »Hvil i Fred« over Graven, saa er dette ikke tidsbegrænset eller afhængigt af de borgerlige Myndigheder om, hvorvidt det atter skal sættes ud af Kraft. Saa er det ogsaa Mening, at Kirken vil sætte noget ind paa, at det er, bliver og forbliver den dybeste Sandhed, — »Hvil i Fred« maa ikke blot være et velsignet Ønske, men det maa være et velsignet Løfte fra Kirken og en ukrænkelig Vished for vore Medmennesker. —